História Univerzity Komenského v Bratislave a Jesseniovej lekárskej fakulty UK v Martine

Prof. MUDr. Kamil Javorka, DrSc.

UNIVERZITA - vedecká vysoká škola poskytujúcu vzdelanie vo „všetkých“ oblastiach a deliacu sa na fakulty s právom udeľovať aj najvyššie akademické tituly. Poskytuje najvyšší stupeň oficiálneho vzdelávania + veda a výskum. Na Slovensku (od roku 2002) univerzitná vysoká škola = vysoká škola poskytujúca študijné programy všetkých troch stupňov s významným podielom 2. a 3. stupňa. Len tieto školy smú mať v názve slovo **univerzita.**

Stručná história vysokého školstva

Starovek a stredovek:

Európa

- **antika** – školy typu akadémie, lýceí a rétorických škôl
- **kláštorné a dómové školy** (od 8.storočia).
- **Bologna** (Taliansko) – kolíska európskeho VŠ. Právnická škola od 5.st. p.n.l. - rok 1088 prvá európska univerzita (právo). Rímsky cisár Fridrich I. (Barbarossa) – udelil privilégium učiteľom a študentom v Bologni tzv. Autentica Habita. Absolventi: Dante, Petrarca, Erasmus, Kopernik...(P.Scalich z Turca, spolok Collegio Ungarese. Jeden z rektorov Mikuláš z Nitry.)
- Salermo (11.st.) – lekárska fakulta, Paríž (1150) – teologicko-filozofická fakulta...
- Európa v roku 1500 – vyše 70 univerzít

Arabská kultúra (Univerzita Al-Azhar v Káhire od r. 988 - dodnes).

Latinský názov *universitas* pôvodne označoval len korporáciu učiteľov a žiakov opatrenú istými právami (*universitas magistrorum et scholarium*). Postupne sa aj školy začali nazývať *universitas*.

Univerzity tvorili „akademickú obec“ riadenú vlastnými zákonmi a predpismi. Zakladateľom univerzity bol väčšinou pápež, alebo cisár.

Typické univerzity mali štyri fakulty: artistickú [slobodné umenia, neskôr filozofia];- teologickú; právnickú a lekársku.

Univerzity na našom území

1465 Universitas Istropolitana (Academia Istropolitana) – súčasná Bratislava
1635 Trnavská univerzita
1657 Košická univerzita
1912 Alžbetínska univerzita
1919 Univerzita Komenského (1939 – 1945 nazývaná Slovenská univerzita)

UNIVERSITAS (ACADEMIA) ISTROPOLITANA

Istropolis = Ister – Dunaj, Polis – mesto – grécky názov Bratislavy „Dunajské Mesto“ založená kráľom Matejom I. Korvínom (Huňady; Corvinus)
Matej I. Korvín poslal žiadosť o povolenie zriadiť univerzitu v Uhorsku pápežovi - Pavlovi II.

Pápež - povoľovacia bula – adresovaná Jánovi Vitézovi - ostrihomskému arcibiskupovi a Jánovi Pannoniovi biskupovi v Pécsi bez určenia miesta univerzity (Pécs, Budín, Ostrihom, Bratislava).
Kráľ určil Bratislavu (rozšírenie vplyvu + budovy po mešťanovi Gmeitlovi; dnes budova VŠMU)
Otvorenie v roku 1467 - v ostrihomskej katedrále. Univerzitu viedol arcibiskup - kancelár J. Vitéz.
Obsadenie miest kvalifikovanými profesormi z Viedne, Talianska, Francúzska i z územia horného Uhorska: Matematik a astronóm Johannes Müller (Regiomontanus), dvorný astronóm Martin Bylica, encyklopedista Ján Gattus a ďalší.

Universitas Istropolitana mala 4 fakulty:

- umelecká (artistická - filozofická)
- lekárska
- právnická
- teologická

Škola zriadená podľa vzoru bolonskej univerzity - humanistická atmosféra dôraz na prírodné vedy, matematiku, astronómiu a medicínu.
1472 uväznenie Jána Vitéza (spolu s Jánom Pannóniom organizovali sprisahanie proti kráľovi – v prospech poľského kráľa Kazimíra IV.)
Postupný úpadok univerzity a po smrti Mateja Korvína ukončenie činnosti (1488 – 1490). Existovala cca 23 rokov.

UNIVERZITA KOMENSKÉHO

Dňa 11. júla 1919 nadobudol účinnosť Zákon o založení **Československej štátnej univerzity v Bratislave**. V novembri 1919 bola univerzita premenovaná na **Univerzitu Komenského**.
V roku 1919 pôsobili lekárska fakulta, evanjelická a rímsko-katolícka fakulta (11 českých profesorov).
V r. 1921 začala pôsobiť právnická a filozofická fakulta.
Prvý rektor UK (1919 – 1921): Prof. MUDr. Kristián Hynek
Asi polovica českých profesorov sa vrátila na svoje pôvodné pracoviská do Čiech ešte pred rokom 1938. Ostatní boli museli odísť po vzniku Slovenského štátu, keď sa rektorom Univerzity Komenského, premenovanej na Slovenskú univerzitu stal prof. JUDr. Vojtech Tuka (1939 – 1942). Doteraz viac ako 40 rektorov UK.

Vznik ďalších fakúlt UK:
1940 Prírodovedecká fakulta;
1947 Pedagogická fakulta;
1952 Farmaceutická fakulta;
1960 Fakulta telesnej výchovy a športu;
1964 Pedagogická v Trnave;
1969 Jesseniova lekárska v Martine;
1980 Fakulta matematiky, fyziky a informatiky;
1990 Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká
1990 Evanjelická bohoslovecká
1991 Fakulta managementu
2002 Fakulta sociálnych a ekonomických vied

V súčasnosti 13 fakúlt UK – iba 1 mimo Bratislavy – v Martine

Jesseniova lekárska fakulta UK v Martine

Martinská nemocnica: Mestský špitál (v r. 1831); Celokrajinská peňažná zbierka 1870; v roku 1889 vybudovaný 1. pavilón (internistický monoprimariát s 2 lekármi a dochádzajúcim chirurgom);
1918 - infekčný pavilón; 1937 - pôrodnícky pavilón...
1962 nemocnica 932 postelí, 54 lekárov medzi nimi významní odborníci: Prof. Šteiner – chirurg, prof. Galanda - pediater, prof. Lányi – roentgenológ, Dr. Trokan, internista a riaditeľ nemocnice a iní.

Vznik JLF UK
V roku 1961 v ČSR bolo 571 obyvateľov/1 lekára, na Slovensku 652/1 lekára, v Stredoslovenskom kraji až 700/1 lekára. Nutnosť zvýšiť - počty absolventov LF na Slovensku, hlavne na severnom Slovensku
Dve možnosti: navýšiť počty študujúcich v Košiciach a Bratislave, alebo zriadiť novú lekársku fakultu na strednom Slovensku
Predsedníctvo SNR uznesením z 22.11.1961 uložilo odboru SNR pre školstvo riešiť rozšírenie kapacít lekárskych fakúlt. Vykonaný prieskum v troch nemocniciach: Banská Bystrica, Prievidza, Martin. Komisia odporučila Martin.

Dôvody:
Nedostatočná zdravotná starostlivosť v Stredoslovenskom kraji, najmä v severných okresoch.
Nemocnica v MT – v tom čase 3. najväčšia na Slovensku. Pôsobilo v nej niekoľko katedier Inštitútu pre doškoľovanie lekárov a farmaceutov. Osobnosti v martinskej nemocnici.
Existencia budovy Pedagogického inštitútu – vhodnej ako základ pre ústavy LF. Prebiehajúca výstavba internátu Pedagogického inštitútu. Ústretovosť mestských a okresných orgánov

Dňa 29. augusta 1962 kolégium ministerstva školstva a kultúry súhlasilo, aby sa v Martine zriadilo **detašované pracovisko bratislavskej LF UK**.
V šk.r. 1962/ 63 prišlo prvých 112 študentov 4. ročníka z Bratislavy a z Košíc do Martina. Každým rokom priberanie ďalších ročníkov – v roku 1966 sa rozbehla už výučba vo všetkých ročníkoch a detašované pracovisko sa 27.5.1966 zmenilo na **Pobočku Lekárskej fakulty UK v Martine**
Dňa 6. júna 1969 vláda SSR schválila:
„Na Univerzite Komenského sa zriaďuje ďalšia **lekárska fakulta so sídlom v Martine**"
1978 – vybudovanie nových prednáškových miestností na Malej Hore;
1988 – prístavba budovy teoretických disciplín;
Rok 1989 - december – prvé zasadanie Akademického senátu LF UK – samospráva fakulty.
1990/1991 - rozšírenie výučby o študijný odbor „ošetrovateľstvo" a neskôr i o ďalšie „nelekárske študijné odbory"; založenie Univerzity tretieho veku na JLF UK
1991/1992 - začatie výučby všeobecného lekárstva zahraničných študentov v anglickom jazyku.
Premenovanie na **Jesseniovu lekársku fakultu.**

Súčasnosť JLF UK
JLF UK sa skladá zo 14 teoretických a predklinických ústavov, 4 ústavov JLF UK a MFN a 26 kliník.
400 pracovníkov. Cca 200 členný pedagogický zbor: 35 univ. profesorov, 60 docentov, 100 odb. asistentov, 20 výskumných pracovníkov, cca 170 neučiteľských zamestnancov

Výučba
- Všeobecné lekárstvo v slovenskom jazyku 1.+ 2. stupeň (MUDr.) + 3. stupeň (PhD)
- Všeobecné lekárstvo v anglickom jazyku (počet zahr. študentov cca 500, väčšina zo škandinávskych krajín – Nórsko, Švédsko, Island, ako aj Veľká Británia, Írsko, USA, Taiwan, Nemecko a iné)
- Stomatológia

- Ošetrovateľstvo
- Verejné zdravotníctvo
- Pôrodná asistencia
- Univerzita tretieho veku

- Špecializačné štúdium lekárov - vnútorné lekárstvo, diabetológia, pediatria, chirurgia, urológia, gynekológia a pôrodníctvo – výber z celkove 28 programov .
- Špecializačné programy pre zdravotnícke povolanie „sestra“
- Spoločný študijný program s Elektrotechnickou fakultou Žilinskej Univerzity „Biomedicínske inžinierstvo“

Vedeckovýskumná činnosť

6 hlavných oblastí:

- Respiračný systém v zdraví a chorobe
- Ochorenia centrálneho a periférneho nervového systému
- Starostlivosť o matku a dieťa
- Zhubné nádorové ochorenia
- Vybrané vnútorné choroby
- Nepriaznivé vplyvy životného a pracovného prostredia na organizmus

Výskum podporovaný „vysúťaženými“ projektami vedy a výskumu: Projekty vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva (VEGA), aplikovaného výskumu MŠ SR (6), Ministerstva zdravotníctva SR, Európskej komisie a i.
Na JLF UK boli zriadené a z európskych fondov sú podporované výskumné „centrá excelentnosti“ (napríklad centrum výskumu perinatologie, respirológie a iné), z oblasti vzdelávania ďalšie projekty.

Rozvoj infraštruktúry

Výstavba auly JLF UK (Aula Magna) prvé promócie v aule v akad. r. 2009/2010.
Výstavba budovy Knižničného – informačného a výpočtového strediska s Akademickou knižnicou a audiovizuálnym strediskom, Ústavom informačných technológií a Simulačným výučbovým centrom.
Rekonštrukcia posluchární a ďalšie

Hodnotenie JLF UK podľa kritérií Akademickej ratingovej a rankingovej agentúry (ARRA) na hodnotenie kvality univerzít a jednotlivých fakúlt na Slovensku (kvalita prác, produktivita vedeckej práce, počty publikácií v zahraničných časopisoch, počty citácií, schopnosť zabezpečovať financie z extramurálnych zdrojov, počet študentov/1 kvalifikovaného pedagóga, uplatnenie absolventov, a mnoho ďalších): V rokoch 2005, 2008, 2009, 2010, 2011 bola Jesseniova lekárska fakulta v Martine Univerzity Komenského v Bratislave vyhodnotená ako **najlepšia lekárska fakulta na Slovensku**.

Prednesené poslucháčom UTV na JLF UK v Martine dňa 29.októbra 2013